

TÜRKİYE'DEKİ PROFESYONEL FUTBOL MÜSABAKALARININ OYNANDIĞI STADLARIN YAPISININ BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Gazanfer DOĞU*, Sürhat MÜNİROĞLU**

* Abant İzzet Baysal Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

** Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZET

Bu araştırma, Türkiye'deki 1., 2 ve 3. Lig profesyonel futbol müsabakalarının oynandığı stadyumların yapısının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Statların araştırmaya dahil edilmesinde, 1996-97 lig sezonundaki futbol takımlarının klasman durumu esas alınmış ve 156 stad hakkındaki sonuçlar değerlendirilmiştir. Araştırma, Türkiye Futbol Federasyonunun 9 bölgeye ayrılan teşkilat yapısı da dikkate alınarak ayrıca sınıflandırılmıştır. Araştırma sonucunda stadyumların toplam seyirci kapasitesi 1.268.205 olarak gözlenirken 323.241 kişilik bölümün üstü kapalıdır. % 12.1'ik bölümünde ışıklandırma mevcuttur. Stadyumların % 73.7'sinin fiziksel olarak büyütmeye olanakları bulunmaktadır. Futbol alanlarının % 80.76'sı 105:70 boyutlarında, % 86.5' lik bölümü tamamı çim zemin, % 51.2' lik bölümde kale direkleri demir materyalden oluşurken, sadece % 30'luk bölümde kaleler normlara uygundur.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Stad

Türkiye'deki Stad Yapıları

A STUDY ON DETERMINATION OF STRUCTURES OF STADIUMS WHERE PROFESSIONAL FOOTBALL MATCHES TAKE PLACE IN TURKEY

ABSTRACT

This research is planned to determine the structure of stadiums where 1 st, 2 nd, 3 rd League professional football matches take place The rating of football teams in 96 - 97 League season is taken into consideration to include stadiums in to our research consideration structure of 9 regions of Turkish Football Federation at end of research, total spectator capacity of stadiums is 1,268502 and the part where the top is closed has 323241 spectator capacity. There is Lightning in 12,1 %. 73,7 % of stadiums can be enlarged 80,76 % of football areas is 105/70, and 86,5 % of them is grass field and 51,2 % of them has iron goal poles so only 30 % of them is relevant to the norms.

Key Words: Football, stadium.

GİRİŞ

Modern futbol, 26 Ekim 1863 yılında Londra'daki Great Queen Caddesindeki Freemason's Tavern'de Cambridge ve kulüp temsilcileriyle hazırlanan 14 maddelik kurullarla başlatıldı. İngiltere-İskoçya takımları arasındaki ilk enternasyonal maçı tribünsüz bir stadyumda 2000 kişi izledi (Anonymous 1986). Futbol başladığı bu ilk yıllardan günümüze kadar her yönüyle değişime uğradı. Fakat değişmeyen tek yönü, dünya üzerinde bir numaralı spor olması ve kitleleri peşinden sürüklemesidir. Futbol artık sportif kimliğinin dışında sosyal, kültürel, ekonomik ve politik yönleriyle de krallığını sürdürmektedir. Bu kadar önemli bir gösterinin yapıldığı yer konusu futbolun gelişmesiyle sorun olmuş ve daha çok insanın seyredemediği statlar yavaş yavaş inşa edilmeye başlanmıştır. İlk ciddi stad hamlesi, 300 günde inşa edilen 750.000 paund'a mal olan ve 28 Nisan 1923 günü bir kupa maçıyla açılan Wembley stadydı. Müsabakayı 120.000 kişi ve Kral 5. George izledi (Anonymous 1986).

Daha sonra dünyada sırasıyla büyük stadlar açılmaya başladı. Maraeana ve Asteks stadları yüzbilin üzerinde seyirci alabilen devasa yapıtlardır. Stadlardaki konfor ve çevresel yapı, ülkenin ekonomik durumuyla ilişkilidir. F.I.F.A.'nın 1996 yılında yaptığı bir araştırmada; ülkelerin ekonomik durumlarının dünya sıralamasına yansımadığını görmekteyiz (Anonymous 1996). Bu durum başarının tek nedeninin ekonomik refah ve lüks stadlarda olamayacağı gerçeğini yansıtmaktadır.

İsveç Futbol Federasyonunun üst düzey futbol takımlarının stadlarında olması gereken teknik detayları zorunlu hale getirmiştir. Konular şöyledir (Anonymous, 1997):

Güvenlik : Oyun alanının etrafı iyi kaliteden tel örgü ve direklerle çevrilmiş, seyirci tahliye kapılarının işaretlerinin belirgin şekilde ve çok sayıda olması gerekmektedir. Tribünlerin bir bölümünün mutlaka ayrılmış olması ve misafir takım taraftarlarının bu bölümlere yerleştirilmesi gereklidir. Ses sistemi herkesin duyabileceği şekilde olmalıdır.

Seyirciye Hizmet : Stadda mutlaka yeterli sayıda kadın-erkek ve bedensel engelli tuvaleti ile oyun süresini ve skoru belirtecek bir pano bulunmalıdır.

Diđer İstekler: Gece oynanan maçlar için en düşük 800 lüx gücündeki ve sahada metre-kareye düşen ışık miktarına dikkat eden bir ışıklandırma donanımı bulunmalıdır.

Sahalar 105-65 m, 110-75 m, ölçülerinde olmalıdır. Giyinme odalarında oyuncular ve hakemler için duşlar bulunmalıdır.

Sahada oyuncuların ve seyircilerin sağlık sorunlarına müdahale edebilecek yerler ve doping odaları olmalıdır. Arabaların park problemi çözülmeli ayrıca teknik hazırlıklarla ilgili istemler için maç sekreterliğine başvurulmalıdır (Anonymous, 1997).

Türkiye'de 62.606.157 insan yaşamaktadır. Amatör futbolcu sayısı; 421.633, toplam sporcu sayısı 544.572'dir (Talay ve Arıkan 1998). Ülkemizde kitlesel ilgi bakımından futbolun durumu ortaya çıkmaktadır. Bu araştırma, çok sevilen ve milyonları peşinden koşturan futbolun, Türkiye'deki profesyonel yapısı içinde ülke futbolunun geleceğini belirleyen ve ülke futbolunu yansıtan müsabakaların oynandığı stadyumları sorgulamak amacıyla planlanmıştır.

YÖNTEM

Bu araştırma Türkiye'deki; Birinci, İkinci ve Üçüncü profesyonel futbol liglerinin oynandığı stadyumların yapısının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Stadların araştırmaya dahil edilmesinde, 1996-97 lig sezonundaki futbol takımlarının klasman durumları esas alınmış, toplam 156 stadyum araştırmaya dahil edilmiştir. Stadyumların buldukları illerdeki sorumlu Gençlik ve Spor İl Başkanlarına 21 sorudan oluşan formlar gönderilmiştir. Soru formlarında açıklayıcı şekillerde bulunmaktadır. İllerin bazılarında cevap kağıdındaki eksiklikler telefonla bilgilendirilerek yapılmıştır. Benzer yurtdışı çalışmalarla kıyaslamak amacıyla, Avrupa'daki ulusal federasyonlara da aynı formlar İngilizce olarak yollanmış fakat cevap alınamamıştır. Bazı federasyonlarda böyle kapsamlı bir dökümanın ellerinde olmadığını ifade etmişlerdir.

BULGULAR

156 stadyumun toplam seyirci kapasitesi 1.268.502'dir. En fazla seyirci kapasitesi 353.400 ile 1. Bölgedir. Bu stadların 323 241 kişilik bölümünün üstü kapalıdır. Stadyumlarda 572 soyunma odası, 22 tane doping odası bulunmaktadır. Soyunma ve doping odaları yoğunluk olarak 1. Bölgededir (Marmara Bölgesi). 38 fax ve 415 telefon 51 stadyumda hizmet veren Uluslararası Haberleşme olanakları bulunmaktadır. Stadyumlarda 3 çeşit stad ölçüleri mevcuttur, en fazla 124 stadda 105 x 74 m. ölçülerde saha bulunmaktadır. Kale direklerinin yapıım maddesi %51.2'lik stadda demir, % 46 alüminyum materyallerden oluşmaktadır. F.İ.F.A. oyun kuralları kitapçığında bulunan kale şeklinin 156 stadyum içinde % 30'luk bölümde olduğu gözlenmiştir (Anonymous 1997). Futbolcuların ve hakemlerin güvenliği için bazen gerekli olan körüklü tünel veya tünelin % 35.8 stadda bulunduğu saptanmıştır. Naklen yayınlara kolaylık getirmesi, aşırı sıcak havalardan maç kalitesinin etkilenmemesi ve gece maçlarının oynanabilmesi için ışıklandırmaya % 12.1' lik stadın sahip olduğu gözlenmiştir. Futbolcu-

Türkiye'deki Stad Yapıları

ların sağlığı ve teknik kalitenin yüksek tutulması için stadyumlardaki zeminin sorgulanması sonucunda; % 86.5 oranında tamamen çim, % 8.9 toprak ve % 4.4 kısmen çim (bozuk) zemine sahiptirler. Stadyumlarda yeterli sayıda duş kabini ve taktik tahtasının olduğu gözlenmiştir. % 91.6 oranındaki stadların tam teşekküllü hastanelere uzaklığı 5 km'den az konumdadır. 156 stad toplam 6086 otopark kapasitesine sahiptir. Stadyumlara oranladığımızda stadyum başına 39 araçlık bir otopark kapasitesinin olduğu saptanmıştır. Stadyumların % 73' ünün büyültme olanağına sahip olduğu gözlenirken, ortalama 6 çıkış kapısına sahip oldukları belirlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Futbolun seyir zevkini artıran en önemli bölümlerden bir tanesi olan stadyumların donanımı pek çok ülke için sorun olmaktadır. Eski yıllarda inşa edilmiş stadların günümüz ihtiyaçlarına cevap veremez oluşu en önemli problemlerden bir tanesidir. 156 stadyum üzerinde gerçekleştirilen araştırma sonucunda; stadyum seyirci kapasitesinin birinci bölge dışında yüksek olmaması dikkat çekmektedir. Haberleşme olanakları açısından da modernize edilme ihtiyacı olduğu gözlenmiştir. Stad ölçülerinde bir standarda gitmek için uluslararası normlara uygun hale getirmek gerekmektedir. Yeni yapılacak statlarda standart ölçülere dikkat edilmelidir. Kale direklerinin yapım maddesi oyun kuralları kitapçığında zorlama olmamasına rağmen özellikle kaleye yakın olması nedeniyle kalecilerin travmaya maruz kalmamaları için hafif materyal olan alimünyum % 46 oranında bulunması sağlık açısından problemlili bir durum yaratabilecektir. Müsabaka sırasında az rastlansa da polemiklere neden olan bir konu topun gol çizgisini geçip geçmediği konusudur. F.İ.F.A. bu yüzden 1997 kitapçığında önerdiği kale şeklinin resmini çizmiştir.

156 stadyum içinde % 30'luk bölümde önerilen bu kale şekline sahiptir. Futbolda istenmesede zaman zaman saha içinde yansıyan olaylar olmaktadır. Bu olaylar sırasında futbolcular ve hakemlerin güvenliği için sahanın içine kadar körüklü tünel veya sahaya yakın yerde başlayan tünel ülkemiz koşullarında önemli olmaktadır. % 35.8' lik stadda bu özellik bulunmaktadır. Maçların geniş kitlelere televizyon ile ulaşmasında, sponsor firmaların izlenme oranlarının artırılması isteğinde, sıcaklığın fazla olduğu durumlarda teknik kalitenin etkilenmemesi, futbolcuların sağlığının zarar görmemesi ve uluslararası deneyim kazanma sürecinde stadlarda ışıklandırmanın bulunması çok önemlidir. Işıklandırma % 12.1'lik oranda bulunmaktadır. Futbol maçlarının oynandığı zemin eski yıllarda çoğunlukla topraktı. Sağlık ve kaliteye yönelme sonucu zaman içinde çim sahalara yapılmaya başlandı ve bu alan düzenlemeleri için mühendislik geliştirildi. Özellikle ülkemizde 1986 yılından sonra Türkiye'deki bütün stadlar çimlendi. 156 stadyumun % 86.5 oranında tamamen çim, % 8.9 toprak ve % 4.4 kısmen çim (bozuk) zemine sahip olduğu belirlenmiştir. Tribünlerde ve saha içinde oluşan sağlık sorunlarına acil olarak müdahale edecek ambulans sistemi Birinci Lig dışındaki stadlarda çoğunlukla bulunmamaktadır. Bu yüzden hastanenin stadyumlara olan uzaklığı önem kazanmaktadır. Stadyumla-

rın % 91.6'lık bölümünün hastanelere uzaklığı 5 km'den az olarak belirlenmiştir. Otopark sorununu, gelişen şehirlerin daima gündemdedir. Stadların % 73'ünün büyültme ve geliştirilme şansı olduğu gözlenmiştir. Ancak, çevre düzenini bozacağından bu çalışmaların yararlı olmayacağı söylenebilir. Futbol takımları gelirleri artırmak amacıyla, kaçak seyirciyi önleyebilmek için stadlardaki bazı çıkış kapılarını kullanmamaktadırlar. Eskiden inşa edilen stadlarda giriş-çıkış kapıları zaten kısıtlı olarak yapılmıştır.

Seyircilerin stada rahat giriş-çıkış yapabilmesi ve olağanüstü durumlarda seyircilerin stadi kolay boşaltabilmesi için bu sayıların kesinlikle artması gerekmektedir. Toplam çıkış kapısı adedini stadyumlara oranladığımızda problem kendini göstermektedir.

Sonuç olarak çalışmanın ülkemizdeki stadyumların eksikliklerinin belirlenmesine katkı sağladığı söylenebilir. 2006 Dünya Kupasını organize edecek olan İngiltere, stadyumlarını tüümüyle yenileme düşüncesindedir. Buradan hareketle, uluslararası organizasyonlara ev sahipliği yapma arzumuz olduğuna göre stadlarımızın modernize edilmesi en iyi yoldur denilebilir.

KAYNAKLAR

- Anonymous (1986). "Football History Laws of The Game Referees" F.I.F.A.Zurih.
- Anonymous (1996). "Factors Governing Success in international Football" F.I.F.A. Magazine August Zurih.
- Anonymous (1997). "Laws of The Game" F.I.F.A. PP.7, Zurih. Switzerland.
- Anonymous (1997). "Svenska Fotboll förbundet Bulten" Sweden.
- Anonymous (1997). Olimpiyat Dünyası Ocak. Sayı 6, Felek Yayınevi, Istanbul.
- Talay, H, Arıkan R. (1998). Türkiye Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu Gen. Bşk. İstatistiksel Raporları Sayı 14.2/1 1603. Ankara.